

עבודה זרה. פרק ראשון – לפני אידיהן דף יח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קיט תוספות רש"י

1 להתלמד עבד כרתניא בו" ומיהו הקדוש ברוך הוא מודקדק עם הצדיקים כחוט
2 השערה (בממות כא, ב), ואפילו להתלמד יש לחוש לכבוד הרב. וקרא ד"לא תלמד
3 לעשות" במילי אחרניתא תוקמה, כמו נטיעת קישואין דסנהדרין (סח, א) ודמות צורת
4 לבנה דרבן גמליאל (ראש השנה כד, א). בקוביא = אהל זונות. כדכתיב (במדבר כח):
5 "אל הקוביא". דקדקה – לפסוע פסיעות נאות.
6 וכתיב (תהלים מה): "כל כבודה בת מלך
7 פנימה". שארם דש בעקביו – דקדוק פסיעות
8 כי הכא. לישנא אחרניא: שאדם דורס
9 ברגליו, שאין חשובין בעיניו כלום. על כל
10 דרבי – אפילו דקדוק פסיעות. שאתה יושב
11 ועוסק בתורה – והם גזרו על כך. דבר של
12 מעם – שהחריבה את ביתו והרגה את חסידיו
13 ועדיין קיימת. כלום מעשה בא לידך –
14 ואשמע איך היית נוהג. מעות של פורים –
15 שהנחתים לסעודת פורים נתחלפו ל'
16 וחלקתים לעניים, וסבור הייתי שארנקי של
17 צדקה היא. ולא נפרעתי מארנקי של צדקה.
18 מחלקך יאה חלקי – הואיל היית וותרן
19 בממונך. אידך בכך – כלומר, זו היא שברה
20 של תורה? קלצטוניר – ממונה עליו. תרבא
21 = תרי וקב, חצי טאה דינרי זהובים. נקט
22 נפשיה כחד פרשא – התקין ענייני לבושו
23 כאחד מן הפרשים. דשתנא אמא – דרך נשים
24 לי. מתרחנא מרתח – כלומר אמתין לך עד
25 שיפסק לך. דוגמנתו בבבא קמא בפרק
26 "מרוכה" (דף פ, ב): מאן תרח נטרח שמואל.
27 פלגא פלח – את השלטון, בכל עת שיעליל
28 עליך פיסהו בממונך. וכי שלמי – כשיכלו
29 הדינריק, ממאי פלחנא?
30

1 הווגה השם – פירש הקונטרס: שדרשו בארבעים ושנים אותיות ועושה בו מה שהוא חפץ.
2 ורוב העולם מפרשים שהיה קורא בפירוש אותיות של שם המיוחד באותיות של
3 שאר התיבות, וזה אין לעשות כדאמר בפסחים סוף פרק "אלו עברין" (ג, א): לא כשאני
4 נכתב אני נקרא, אני נכתב ביה נקרא בא"ד. ונראה לרבינו יצחק שאין להוכיח אף אותיות
5 י"ה כמו שרגילין העולם, שהרי י"ה הוא שם
6 המיוחד. ועוד נראה להרב רבינו אלחנן כי גם אין
7 להוכיח א"ד מאדני, דהא א"ד מאדני י"ה מהשם
8 אין נמחקין, ש"ד משד" צ"ב מצבאות נמחקין. וכן
9 הגירסא (שבויעת לה, ב) בפירוש רבינו חננאל,
10 משמע שא"ד מאדני הוא שם כמו "י"ה מה". ומי
11 נראה להבינו יצחק להחזיר דבין דלא נמצא
12 בכתוב, דמה שהוא נמצא כתוב בספרים יש לומר
13 שהסופרים כתבוהו כן ולא נתנו להוכיח את
14 השם.
15 להתלמד עבד – פירש הקונטרס: ומי
16 הקדוש ברוך הוא מודקדק בו.
17 ונראה שלא היה כתוב בספר: "אלא מאי טעמא
18 איענש, הוגה בפרהסיא הרה", ולכן הוצרך לתת
19 טעם אחר.
20 מה אתה רואה – שהיה נראה בעיניהם שהיה
21 לו לראות שום דבר תימה, או מלאכים או
22 דבר אחר. אי נמי, בשביל שהיו שומעין קול
23 האותיות הפרודות ולא היו יודעין מהו. ואל
24 יחבל עצמו – אומר רבינו תם: דהכיא שיראים פן
25 יעבירוים גוים לעבירה, כגון על ידי יסורין שלא
26 יוכל לעמוד בהם – או הוא מצוה לחבל בעצמו.
27 כי ההיא דגיטין (נז, ב) גבי ילדים שנשבו לקלון
28 שהטילו עצמם לים. וכי שלמי מאי איעביד –
29 יש מפרשים שהיה נותן להשליטון מן מס הונות
30 למספר גולגולתום, ולכן היה שואל: כי שלמי מה
31 אעשה, כי אין אתן מס העולה למספרם; וכן יש
32 לפרש בריש פירקא (עבודה זרה ב, ב): שווקים
33 לרושיב בהם זונות וליטלו מס מהם. אבל רש"י
34 פירש שכל שעה שיעלילו עליו, שישחרם בממונך
35 זח.

1 הווגה את השם באותיותיו והיכי עביד הכי? והתנן, אלו
2 שאין להם חלק לעולם הבא: האומר אין תורה מן
3 השמים, ואין תחיית המתים מן התורה; אבא שאול
4 אומר: אף ההווגה את השם באותיותיו! להתלמד עבד,
5 פרתניא: "לא תלמד לעשות" – אבל אתה למד להבין
6 ולהורות. – אלא מאי טעמא אענש? – משום הווגה את
7 השם בפרהסיא דהוי. ועל אשתו להריגה, הלא מיתה
8 ביה. מבאן אמרו: כל מי שיש בידו למחות, ואינו מוחה
9 – נענש עליו. ועל פתו לישב בקוביא של זונות, דאמר
10 רבי יוחנן: פעם אחת היתה בתו מלהלכת לפני גדולי
11 רומי, אמרו: פמה נאות פסיעותיה של ריבה זו, מיד
12 דקדקה בפסיעותיה. והיינו דאמר רבי שמעון בן לקיש,
13 מאי דכתיב: "עון עקבי יסופני"? עונות שאדם דש
14 בעקביו בעולם הזה – מסופין לו ליום הדין. בשעה
15 שניצאו שלשתן – צדקו עליהם את הדין, הוא אמר:
16 "הצור תמים פעלו" [וגו'], ואשתו אמרה: "אל אמונה
17 ואין עול", בתו אמרה: "גדל העצה ורב העלילה אשר
18 עינד פקחות על כל דרכי" וגו'. אמר רבי: [פמה] גדולים
19 צדיקים הללו, שגודמנו להן שלש מקראות של צדוק
20 הדין בשעת צדוק הדין. תנו רבנן: פשחלה רבי יוסי בן
21 קיסמא, הלך רבי חנינא בן תרדיון לבקרו. אמר לו: חנינא אחי, (אחי) אי אתה יודע שאומה
22 זו מן השמים המליכות? שהחריבה את ביתו ושרפה את היכלו, והריגה את חסידיו ואבדה את
23 טוביו, ועדיין היא קיימת, ואני שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה [ומקחיל קהלות ברבים]
24 וספר מונח לך בחיקוד! אמר לו: מן השמים ירחמו. אמר לו: אני אומר לך דברים של טעם,
25 ואתה אומר לי "מן השמים ירחמו", תמה אני אם לא ישרפו אותך ואת ספר תורה באש!
26 אמר לו: רבי, מה אני לחיי העולם הבא? אמר לו: כלום מעשה בא לידך? אמר לו: מעות של פורים נתחלפו לי במקעות של צדקה
27 וחלקתים לעניים, אמר לו: אם בן מחלקך יהי חלקי ומגולדך יהי גולדי. אמרו: לא היו ימים מועטים עד שנפטר רבי יוסי בן קיסמא,
28 והלכו כל גדולי רומי לקברו והספידוהו הספר גדול, ובחזרתן מצאוהו לרבי חנינא בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקחיל
29 קהלות ברבים וספר תורה מונח לו בחיקו. הביאוהו וברכוהו בספר תורה, והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור, והביאו
30 ספוגין של צמר ושראום במים והניחום על לבו, כדי שלא תצא נשמתו מהרה. אמרה לו בתו: אבא, אראך בקך? אמר לה: אילמלי
31 אני נשרפתי לבדי, היה הדבר קשה לי. עכשיו שאני נשרף וספר תורה עמי, מי שמבקש עלבונה של ספר תורה הוא יבקש עלבוני.
32 אמרו לו תלמידיו: רבי, מה אתה רואה? אמר להן: גליון נשרפין ואותיות פורחות. – אף אתה פתח פיד ותבנסם בד האש! אמר להן:
33 מוטב שיפולגה מי שנתנה ואל יחבל הוא בעצמו. אמר לו קלצטוניר: רבי, אם אני מרבה בשלהבת ונוטל ספוגין של צמר מעל לבך,
34 אתה מביאני לחיי העולם הבא? אמר לו: הן. – השבע לי! נשבע לו. מיד הרבה בשלהבת ונטל ספוגין של צמר מעל לבו, יצאה
35 נשמתו במהרה. אף הוא קפץ ונפל לתוך האור. יצאה בת קול ואמרה: רבי חנינא בן תרדיון וקלצטוניר מוזמנין הן לחיי העולם הבא.
36 בכה רבי ואמר: יש קונה עולמו בשעה אחת, ויש קונה עולמו בכמה שנים. ברוריא דביתהו דרבי מאיר, פרמיה דרבי חנינא בן תרדיון
37 הווי, אמרה לו: זילא בי מלתא דיתבא אחמאי בקוביא של זונות. שקל תרבא דדינרי ואזל, אמר: אי לא איתעביד בה איפורא
38 מיתעביד ניסא, אי עבדה איפורא לא איתעביד לה ניסא. אזל נקט נפשיה כחד פרשא, אמר לה: השמיעני לי, אמרה ליה: דשתנא
39 אנא. אמר לה: מתרחנא מרתח, אמרה לו: נפישין טובא, ואיפא טובא הכא דשפירן מינאי. אמר: שמע מינה לא עבדה איפורא, כל
40 דאתי אמרה ליה הכי. אזל לגבי שומר דידה, אמר ליה: הבה ניהלה. אמר ליה: מוספתניא מפלכותא. אמר ליה: שקול תרבא
41 דדינריא, פלגא פלח ופלגא להוי לך. אמר ליה: וכי שלמי, מאי איעביד? אמר ליה: אימא "אתה דמאיר ענני" ומתצלח. אמר ליה:
וכי

שלא

ואף שספר התורה שעמו ישראל, אמר לו רבי חנינא, רבי, מה אני
לחיי העולם הבא, כלומר, האם יש עלי חטא בזה שאני גורם
שאיהרג וישרף ספר התורה, או שעשיתי כדן וכהוגן ואין עלי
להיענש על זה כי יכול אני לסמוך על הנס שלא יארע לי רע ובודאי
לא לספר התורה.
אמר לו רבי יוסי לרבי חנינא, כלום מעשה בא לידך שהתנהגת
בדרך חסידות, ותוכל לסמוך על הנס וזכותך תגן עליך שלא יהיה לך
כל רע.
אמר לו רבי חנינא לרבי יוסי, מונחים היו אצלי מעות של סודות
פזרים עבורי ונתחלפו לי במעות של צדקה – ובטעות חשבתי שהם
מעות של צדקה וחלקתים לעניים, ואף על פי כן לא חזרתי להיפרע
ולקחת את אותם המעות מקופה של צדקה.
אמר לו רבי יוסי לרבי חנינא, אם בן הואיל והיית ותרן בממונה,
מחלקך יהי חלקך ומגודלך יהי גודלי.
הגמרא מספרת על מיתת רבי חנינא בן תרדיון: אמרו, לא היו ימים
מועמים עד שנפטר רבי יוסי בן קיסמא והלכו כל גדולי רומי
לקברו והספידוהו הספד גדול, ובהדרגתו מצאוהו הרומיים לרבי
חנינא בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות פרבים
וספר תורה מונח לו פתיו. הביאוהו הרומיים את רבי חנינא
והרכוהו בספר תורה שהיה קורא בו, והקיפוהו בחבלי זמורות
והציתו בן את האור והביאו ספוגין של צמר ושראו במים
והניחום על לבו כדי שלא יצא נשמתו מהרה ויתרבו יסוריו.
אמרה לו בתו לרבי חנינא, אבא, אראך בכך – וכי מה שאני רואה
אותך שכך נעשה לך, זו היא שכרה של התורה שבה עסקת. אמר לה
רבי חנינא, אילמלי אני נשפתי לכדי היה הדבר קשה לי, אבל
עבשיו שאני נשרף וספר תורה נשרף יחד עמי, מי שפבקש
עלבונה של ספר תורה הוא יבקש גם את עלבוני.
אמרו לו תלמידיו לרבי חנינא, רבי מה אתה רואה. אמר להן גליון
נשרפין ואותיות פורחות. אמרו לו תלמידיו, אף אתה פתה פיך
והכנס [בך] האש שלא יהיה לך יסורים ותמות מהר. אמר להן רבי
חנינא, מוטב שימלגה מי שנתנה ואל יחבל הוא בעצמו.
אמר לו קלצטונירי – הגוי הממונה עליו להרגו, רבי, אם אני מרבה
בשלהבת ונזמל ספוגין של צמר מעל לבך כדי להקל מעליך
מהיסורים שתמות מהר, האם אתה מביאני לחיי העולם הבא. אמר
לו רבי חנינא, הן, אמר לו אותו ממונה, השבע לי. ונשבע לו רבי
חנינא שאכן יביאהו לעולם הבא. מיד הרבה אותו הממונה
בשלהבת ונזמל את הספוגין של צמר מעל לבו, ויצאה נשמתו של
רבי חנינא במהרה.
מסיימת הגמרא: אף הוא [אותו הממונה] קפץ ונפל לתוך האור.
יצאה בת קול ואמרה, רבי חנינא בן תרדיון וקלצטונירי מוזמנין
הן לחיי העולם הבא. בכה רבי ואמר, יש קונה עולמו בפשעה אחת
ויש קונה עולמו בכמה שנים.
הגמרא חוזרת לדבר בענין מה שגזרו על בתו של רבי חנינא בן
תרדיון לישב בקובה של זונות. מספרת הגמרא: ברוינא דבייתהו
[ואשתו] דרבי מאיר, ברתיה [וביתו] דרבי חנינא בן תרדיון הוא,
אמרה לו ברוינא לבעלה רבי מאיר, וילא בי מלתא דיתבא אחתאי
– בזיון הוא בשבילי שאחותי יושבת בקובה של זונות, וצריך לפעול
להוציאה משם. הלך רבי מאיר, שקל תרקבא דדיגרי ואל – לקח
רבי מאיר שלשה קבים דיגרי זהב והלך למקום שהיא נמצאת שם.
אמר רבי מאיר לעצמו, אי לא איתעביד בה איסורא מיתעביד
ניסא אי עבדה איסורא לא איתעביד לה ניסא – אם היא לא עברה
עדיין איסור ונשמרה בטהרתה, יעשה לה נס ואם כן אלך להצילה,
אך אם היא עברה ונטמאה לא יעשה לה נס לינצל, ולא אלך
להצילה.
הגמרא מספרת שהלך רבי מאיר לבדקה אם נשמרה או לא: אול נקמ
נפשיה בחד פרשא – הלך והתחזה במלבושיו כאחד מהפרשים
והלך אליה, אמר לה רבי מאיר השמיעני לי לבוא לזנות עמי. אמרה
ליה דשתנא אנא – אמרה לו, דרך נשים לי, שבימי נדות אני ואיני

הונה את השם באותיותיו – היה דורשו בארבעים ושתים אותיות
ועושה בו מזה שהוא חפץ.
מקשה הגמרא: והיכי עביד הכי – ואיך עשה בן רבי חנינא, והתנן
(סנהדרין 47) אלו שאין להם חלק לעולם הבא, האומר אין תורה מן
השמים ואין תחיית המתים מן התורה – שכופר במדרשים
שדורשים מזה היכן רמוז בתורה תחיית המתים, ואף שמודה ומאמין
שיהיה תחיית המתים הרי הוא כופר שהרי אינו מאמין שדבר זה
מרומז בתורה, ומה לנו ולאמנותו. אבא שאול אומר אף ההונה את
השם באותיותיו.
מתרצת הגמרא: רבי חנינא שהגה את השם באותיותיו, להחלימו
עבד – עשה כן ולכך היה לו מותר לעשות כן. בדתניא בברייתא לגבי
איסורים אחרים שמותר לעשותם להתלמד. נאמר בפסוק (דברים 10)
לא תלמד לעשות פתועבת הגוים ההם, ודורשת הברייתא, לא
תלמד לעשות אבל אתה למד להבין את מעשיהם שרעים הם
ולחורות לבניך שלא יעשו כן. וכמו כן מותר להגות את השם
להתלמד.
שואלת הגמרא: אלא מאי טעמא אנש – אם כן שרבי חנינא עשה
כן להתלמד ומותר לעשות כן מדוע נענש על כך. משיבה הגמרא:
משום שהיה הונה את השם בפרהסיא – בפני רבים [דתו] ולכן
נענש.
ממשיכה הגמרא לבאר: והטעם שגזרו על אשתו להריגה, הוא
משום דלא מיחה ביה – שלא מיחתה בו על זה שהגה את השם
באותיותיו בפרהסיא. ומוסיפה הגמרא: מכאן אמרו, כל מי שיש
בדו למחות באחרים ואינו מוחה, נענש עליו.
והטעם שגזרו על בתו לישב בקובה [באוחל] של זונות, דאמר רבי
יוהנן פעם אחת היתה בתו של רבי חנינא מחלבת לפני גדולי
רומי, ואמרו גדולי רומי במה נאות פסיעותיה של ריבה [נערה]
זו. מיד דקדקה בפסיעותיה לפסוע פסיעות נאות. ודבר זה לא היה
ראוי לה לעשות שהרי כתוב (תהילים 104) כל בבורה בת מלך פנימה,
ולכן נענשה.
והיינו דאמר רבי שמעון בן לקיש, מאי דכתיב (תהילים 104) עון
עקבי ופני אדם עונות שאדם דש בעקביו בעולם היה מסוכן לו ליום
הדין – עונות שאדם עושה בעקביו כגון מה שדקדקה נערה זו
בפסיעותיה, הם מרשיעות אותו ביום הדין.
אומרת הגמרא: בשעה שיצאו שלשתן מן הדין לאחר שגזרו עליהם
דינם, צדקו [הצדיקו] עליהם את הדין שגזרו עליהם. הוא [רבי
חנינא] אמר, הוצור תמים פעלו [וגו'] כי כל דרכיו משפט [דברים לב
ד]. ואשתו אמרה את המשכו של הפסוק, אל אמונה ואין עול,
ובתו אמרה, גדול העצה ורב העלילה אשר עינך פקחות על כל
דרכי וגו' בני אדם [וגו'] ודימה לב יש, והיינו אפילו על דקדוק הפסיעות.
אמר רבי [במה] גדולים צדיקים הללו שנודמו להן שלש מקראות
בענין של צדוק הדין ולא היו בהולים מן המות ואמרום בשעת צדוק
הדין.
הגמרא מביאה מעשה נוסף בענין רבי חנינא שעסק בתורה בשעת
הסכנה: תנו רבנן, בשלה רבי יוסי בן קיסמא הלך רבי חנינא בן
תרדיון לקברו. אמר לו רבי יוסי בן קיסמא לרבי חנינא, חנינא אחי
[אחי], אי אתה יודע שאומה זו מן השמים המליכה וכמו שרואים
מכך שהחריבה את ביתו ושרפה את היכלו והריגה את הסדיו
ואבדה את מוכיו ואף על פי כן עדיין היא קיימת, וכיון שדבר זה
מן השמים הוא אין ללחום עמהם בפרהסיא, ואני שמעתי עליך
שאתה יושב ועוסק בתורה [ומקהיל קהלות פרבים] וספר תורה
מונח לך פתיוך והמלכות גורה שלא לעסוק בתורה. אמר לו רבי
חנינא, מן השמים ירחמו. אמר לו רבי יוסי לרבי חנינא, אני אומר
לך דברים של טעם שכוין שמהשמים נגזרה גזרה שהם ימשלו אן
ללחום עמהם, ואתה אומר לי מן השמים ירחמו. תמה אני אם לא
ישרפו אותך ואת ספר תורה באש, שאתה לומד תורה ברבים
וגורם שתיהרג ואף שספר התורה שעמך ישראל.
לאחר שרבי יוסי הוכיחו על שהוא לומד תורה ברבים וגורם שיהרג

1 יכולה. אָמַר לָהּ רַבִּי מֵאִיר מִתְרַחֵן מְרַחֵחַ - אֲנִי יִמְתִּין לָךְ עַד
2 שִׁיפְסֹק הַדָּם. אָמְרָה לוֹ נְפִישֵׁין טוֹבָא (וְאִיכָא טוֹבָא הָבָא) דְּשִׁפְיָן
3 מֵינְאִי - יֵשׁ נָשִׁים רַבּוֹת הַמְזוּמְנוֹת לְזִנוֹת שְׁהֵם יָפוֹת מִמֶּנִּי, וְתִלַּךְ
4 אֲלֵיהֶם.

5 אָמַר רַבִּי מֵאִיר, שְׂמַע מֵינָהּ לֹא עֲבָדָה אִיסוּרָא - מוֹכַח מִכָּךְ שֶׁהִיא
6 נִשְׁמְרָה בִּטְהוּרָתָהּ, וְכָל דְּאָתִי אָמְרָה לִּיהֵ הָבִי - וְכֹל מִי שֶׁבָא אֵלֶיהָ
7 לְזִנוֹת עִמָּהּ, עֲנֵתָהּ לוֹ כֵּן. וְלִכְךָ אֵלֶךְ לְהַצִּילָה שְׂרָאוּיָהּ הִיא שִׁיעֶשֶׂה
8 לָהּ נֶס. אָזַל לְגַבִּי שׁוֹמֵר דִּידָהּ - הֵלֶךְ רַבִּי מֵאִיר לְשׁוֹמֵר שֶׁהִיא מִמּוֹנָה
9 לְשׁוֹמֵר עֲלֶיהָ, אָמַר לִיהֵ הָבָה נִיחָלָהּ - הֵבֵא לִי אֶת בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי חֲנִינָא

10 בֶּן תְּרַדְיוֹן. אָמַר לִיהֵ הַשׁוֹמֵר מִיִּסְתְּפִינָא מִמְּלָכוֹתָא - מִפָּחַד אֲנִי מִן
11 הַמְּלָכוֹת, לָתֵת לָהּ לְצֵאתָא. אָמַר לִיהֵ רַבִּי מֵאִיר, שְׁקוּל תְּרַקְבָּא
12 דְּדִינָרֵי פִּלְגָא פִּלְחָ וּפִלְגָא לְהוּי לָךְ - קַח אֶת שְׁלוֹשֶׁת קִבִּים דִּינָרֵי זֶהָב
13 אֱלוֹ, בְּמַחְצִיתָם תְּפִיֵּס אֶת הַמְּלָכוֹת בְּכֹל פֶּעַם שִׁיבּוֹאוּ עֲלֶיךָ בַּעֲלִילָה
14 זוֹ שְׁנַתֵּת לָהּ לְבָרוּחַ, וּמַחְצִיתָם יִהְיוּ לָךְ. אָמַר לִיהֵ הַשׁוֹמֵר לְרַבִּי מֵאִיר,
15 וְכִי שְׁלַמְּי מֵאִי אִיעֲבִיד - וְכִשִּׁיכְלוּ כָל הַדִּינָרִים מִמָּה אַעֲשֶׂה
16 כִּשֶׁהַמְּלָכוֹת תִּתְּבַע אוֹתִי עַל כֵּךְ שִׁיִּצְאָה מִכָּאן. אָמַר לִיהֵ רַבִּי מֵאִיר
17 אִימָא אֱלֹהָא דְּמֵאִיר עֲנֵנִי וְטַתְּצִילָת - כִּשִׁיתְּפִסּוּ אוֹתְךָ וַיִּתְּבַעוּ אוֹתְךָ
18 עַל כֵּךְ אֲמַר 'אֱלֹהָא דְּמֵאִיר עֲנֵנִי' וְתִינְצֵל. אָמַר לִיהֵ הַשׁוֹמֵר,

1 **שלא** יתחשב עמהם - פירש רש"י לחזקם לצור על העיר. והרב רבינו אלחנן פירש: להיות
2 ממספר אנשי הצבא של גוים.
3 **שמובלין** שם - פירש הקונטרס: לשון "זובלני אישי". ורבינו תם פירש: מזובלין - מזובחים,
4 ולשון גנאי נקט. וכן משמע בירושלמי פרק "הרואה": ראה מקום שמובלין שם
5 לעבודה זרה, אומר: "זובח לאלהים יחרם".
6 **מאי** בנייהו - תימה: טובא איכא בנייהו, דרבי 1
7 מאיר דוקא אמר מפני שמובלין, הא אין
8 מזובלין שם שרי, ורבנן אסרי אף במקום שאין
9 מזובלין ונראה לפרש דהכי פריך: במקום
10 שמובלין מאי בנייהו? דהא ודאי אף במקום
11 שמובלין פליג, ומדהכיר חכמים בדבריהם מקום
12 שמובלין, דאי לא פליגו במקום שמובלין - לא
13 היה להם לחזקו אלא מה שהוסיפו על רבי
14 מאיר, ולומר: אף במקום שאין מזובלין אסור. ועוד
15 יש לפרש: מאי בנייהו בין מקום שמובלין למקום
16 שאין מזובלין, לרבנן דאסרי בתרייהו? ומסקי:
17 נשא נתן איכא בנייהו.
18 **אשרי**

ו**מאי** יימר דהכי איכא? [אמר ליה: השתא חיות]. הווי
הנהו פלבי דהווי קא אכלי אינשי, שקל קלא שדא בהו,
הווי קאתו למובליה, אמר: "אלהא דמאיר ענני!" שבקוה,
ויהבה ליה. לסוף אשתמע מילתא בי מלפא, אתויה
אסקוה לוקיפה, אמר: "אלהא דמאיר ענני!" אחתוה.
אמרו ליה: מאי האי? אמר להו: הכי הוה מעשה. אתו
תקקו לדמותיה דרבי מאיר אפיתחא דרומי, אמרו: כל
דחוי לפרצופא הרין ליתיה. יומא תדא חויהו, רהט
אפתריה, רהט מקמפיהו, על לבי זוגות. איכא דאמרי:
בשולי גוים חזא, ממש בהא ומתק בהא. איכא דאמרי:
אתא אליהו אדמי להו כזוגה, ברכותיה; אמרי: הם
ושלום, אי רבי מאיר הוה, לא הוה עבד הכי. קם ערק אתא לכבל. איכא דאמרי: מהאי מעשה,
איכא דאמרי: ממעשה דברוריא. תנו רבנן: הוולף לאיצטדינין ולכרקום, ורואה שם את הנחשים
ואת החכרין, בוקין ומקוין ומולוין ולולוין, בלורין סלגורין - הרי זה מושב לצים, ועליהם הפתוב
אומר: "אשרי האיש אשר לא הלך וגו' כי אם בתורת ה' חפצו", הא למדת, שדברים הללו
מביאין את האדם לידי ביטול תורתו. ורמיהו: [הולכין] לאיצטדינין מותר - מפני שצווח ומציל,
ולכרקום מותר - מפני ישוב מדינה, ובלבד שלא יתחשב עמהם, ואם יתחשב עמהם - אסור;
קשיא איצטדינין ואיצטדינין, קשיא פרקום אפרקום! בשלמא פרקום אפרקום לא קשיא: פאן
במתחשב עמהו, פאן בשאין מתחשב עמהו, אלא איצטדינין ואיצטדינין קשיא! - תנאי היא;
דתנאי: אין הולכין לאיצטדינין מפני מושב לצים, ורבי נתן מתיר מפני שני דברים, אחד - מפני
שצווח ומציל ואחד - מפני שמעיד עדות אשה להשיאה. תנו רבנן: אין הולכין לטריטאות
ולקרקסאות, מפני שמובלין שם ויבול לעבודה זרה, דברי רבי מאיר; וחכמים אומרים: מקום
שמובלין אסור מפני חשד עבודה זרה, ומקום שאין מזובלין שם אסור מפני מושב לצים. מאי
בנייהו? אמר רבי חנינא מסורא: נשא ונתן איכא בנייהו. דרש רבי שמעון בן פון, מאי דכתיב:
"אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וברדף חפאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב"?
וכי מאחר שלא הלך, היכן עמד? ומאחר שלא עמד, היכן ישב? ומאחר שלא ישב, היכן לץ?
אלא לומר לך, שאם הלך - סופו לעמוד, ואם עמד - סופו לישב, ואם ישב - סופו ללוצץ, ואם
לץ - עליו הפתוב אומר: "אם חכמת חכמת לך ואם לצת לברך תשא". אמר רבי אליעזר: כל
המתלוצץ - יסורין באין עליו, שנאמר: "ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם". אמר להו רבא
לרבנן: במטותא, בעינא מיניכו דלא תתלוצצו, דלא ליתו עליכו יסורין. אמר רב קמינא: כל
המתלוצץ - מזונותיו מתמעטין, שנאמר: "משך ידו את לצים". אמר רבי שמעון בן קמינא: כל
המתלוצץ נופל בגיהנם, שנאמר: "יד יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון", ואין עברה אלא גיהנם,
שנאמר: "יום עברה היום הוא". אמר רבי אושעיא: כל המתיהר נופל בגיהנם, שנאמר: "יד
יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון", ואין עברה אלא גיהנם, שנאמר: "יום עברה היום הוא".
אמר רבי חנינאי בר חנינאי: כל המתלוצץ גורם בלייה לעולם, שנאמר: "ועתה אל תתלוצצו
פן יחזקו מוסריכם כי כלה ונחרצה שמעתי". אמר רבי אליעזר: קשה היא, שתחילתה יסורין
וסופו בלייה. דרש רבי שמעון בן פון: "אשרי האיש אשר לא הלך" - לטריטאות ולקרקסאות
של גוים, ו"ברדף חפאים לא עמד" - זה שלא עמד בקנאותו, ו"במושב לצים לא ישב" - שלא
ישב בתחבולות; ושם יאמר אדם: הואיל ולא הלכתי לטריטאות ולקרקסאות ולא עמדתי
בקנאותן אלא ואתגרה בשניה? תלמוד לומר: "ובתורתו יהנה וימם ולילה". אמר רב שמואל בר
נחמני אמר רבי יונתן: "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים" - זה

1 מי יימר - שאמת אתך, שאנצל בתפלה זו. שקל קלא = פיסת רגבים. איתוה -
2 לשומר. אסקוה לוקיפה - לתליה. זקיפה = פורקיא שזובלין בה. מאי האי - דלא
3 מצינא למקופיה. אתא לבי זוגות - כדי שיאמרו: לא הוא. דאיהו לא הוה עייל.
4 טמש בהא ומתק בהא - טבל אחת מאצבעותיו ומצץ את חבירתה. ברכתיה -
5 חיבתו ככילו היה רגיל אצלה. איכא דאמרי
6 - משום האי מעשה ערק. ואיכא דאמרי
7 משום מעשה דברוריא - שפעם אחת ליגלגה
8 על שאמרו חכמים (קדושין פ, ב): נשים דעתן
9 קלות הן עליהו, ואמר לה: חייך, סופך
10 להודות לדבריהם. וצוה לאחד מתלמידיו
11 לנסותה דבר עבירה, והפציר בה ימים רבים
12 עד שנתרצית, וכשנדע לה תנקה עצמה,
13 וערק רבי מאיר מחמת כסופא. לאיצטדינין =
14 מקום שמנגחין את השור. ולכרקום = מצור,
15 ועושין שם שחוק וליצנות. את הנחשים =
16 מנחשים ומכשפים. ואת החכרין = לחשי
17 נחשים. בוקין מוקוין ולולוין סלגורין - כולן
18 מיני ליצנים הן. הא למדת - מדסמך ליה "כי"
19 אם בתורת' וגו', מכלל דאזיל להכי לאו
20 בתורת ה' חפצו. שצווח ומציל - אם רואה
21 שיגידו שם יהודי - צועק ומתחנן להם
22 ומצילו. מפני ישוב מדינה - ישראל הדרים
23 באותה העיר, שזה מבקש בני ישובו הכרקום
24 להצילם. שלא יתחשב עמהם - לחזקם
25 ולעשות עמהם מצור. שמעיד עדות אשה -
26 אם רואה חבירו ישראל נהרג שם, מעיד
27 באשתו ומשיאה. שמובלים שם - מסדרין
28 צרכי עבודה זרה להתנדב לה. מזובלין - לשון
29 "זובלני אישי" (בראשית ל). ענין חנייה של
30 חיבור ואסיפה, אמיישניר בלעז. מפני חשד -
31 עבודה זרה, שלא יחדוהו ובחזקת זיבול
32 לעבודה זרה. מאי בנייהו - לרבי מאיר נמי
33 כולוהו אסירי, דהא לרבי מאיר כולוהו בחזקת
34 זיבול לעבודה זרה ניהוה נשא ונתן - לרבי
35 מאיר נשא ונתן (לעבודה זרה) אסור, דהא
36 "מפני שמובלין לעבודה זרה" סתמא קאמר.
37 וסבר דדאי מזובלין לעבודה זרה שם, ואיכא
38 למיחש לדמי עבודה זרה בידו, וקונן
39 מישראל זה לצורך עבודה זרה, ורבנן
40 ודמרשין משום חשד ליצנות, ולמידי
41 אחרני לא חיישי - נשא ונתן מותר, דלא
42 חיישנן לדמי עבודה זרה. אם הלך סופו
43 לעמוד - הלך" משמע בהעברה בעלמא -
44 סופו לעמוד ולהתעבב ביניהם מעט. והכי
45 קאמר: אשרי שלא הלך, ומתוך שלא הלך
46 לא עמד, ומתוך שלא עמד לא ישב, הא אם
47 הלך - סופו לעמוד בו. "אל תתלוצצו פן
48 יחזקו מוסריכם כי כלה ונחרצה שמעתי".
49 מוסריכם = יסוריהם. משך - הקדוש ברוך
50 הוא. ידו - הפותח ידו לזון את הכל, מושבה
51 מן הלוצצין. יום עברה היום הוא - ביום
52 הדין משתעי קרא. שנידינן גוים לגיהנם.
53 לטריטאות = פלטין, וכל דבריהן כשחן
54 נאספין לשחוק וללוצץ. קינינון = צידת חיה
55 על ידי כלבים, וכל מעשיהם לשם שחוק
56 ושמהו, דוגמתו בחשיטת חולין (ס, ב) וכי
57 משה קנינו הוה. למד לא גרסין בהא.
אברהם

59 קְשִׁיא בְּרַקוּם אֲבָרְקוּם - קשה שהברייתות סותרות זו את זו אם
60 מותר ללכת לכרקום או לא.
61 מבארת הגמרא: בְּשִׁלְמָא - אמנם סתירת הברייתות מִבְּרַקוּם
62 אֲבָרְקוּם לא קְשִׁיא, כיון ואפשר ליישב פֶּאָן בברייתא שאסרה ללכת
63 לכרקום מדובר בְּמִתְחַשֵּׁב עִמָּהּ, ופֶּאָן בברייתא שהתירה ללכת
64 לכרקום מדובר בְּאִוֵּן שְׁאִין מִתְחַשֵּׁב עִמָּהּ, שהרי הברייתא מסיימת
65 זבלבד שלא יתחשב עמהם. אֵלָּא סתירת הברייתות מֵאַיִצְטַדִּינִין
66 אֵיִצְטַדִּינִין קְשִׁיא.
67 מתרצת הגמרא: תְּנָא הֵיא - דין זה אם מותר ללכת לאיצטדינין הוא
68 שני במחלוקת תנאים, [דְּתַנְיָא] אֵין הוֹלְכִין לֵאִיצְטַדִּינִין מִפְּנֵי
69 שהוא מוֹשֵׁב לְצִיִּים. וְרַבִּי נֶתָן מְתִיר ללכת לשם מִפְּנֵי שְׁנֵי דְבָרִים,
70 אֶחָד מִפְּנֵי שְׁצוּנָתָא וּמִצִּיל אֵת הַנְּמַצִּים שֶׁם. וְאֶחָד מִפְּנֵי שְׁמַעֲד
71 עֲדוּת אִשְׁה לְהַשִּׂיאָה - אם רואה שחבירו ישראל נהרג שם, יעיד
72 אחר כך שנהרג כדי ששאתו תוכל להינשא לאחר ולא תשאר עגונה
73 כל ימיה.
74 רבי מאיר וחכמים נחלקו באיסור הליכה לטרטיאות וקרסיאות: תְּנֵי
75 רְבִנְךָ, אֵין הוֹלְכִין לְטַרְטִיאוֹת - פּלוֹטִין של מלכים ונאספים שם
76 לשחוק, וּלְקַרְקִסִיאוֹת - בתי משתאות של יין, מִפְּנֵי שְׁמוֹבְלוּן שֶׁם
77 יִבּוֹל לְעֵבֹדַת פּוֹכְבִים - מתנדבים לסדר שם כל צרכי עבודת
78 כוכבים, דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים מְקוֹם שְׁמוֹבְלוּן אֶסוּר
79 ללכת לשם מִפְּנֵי חֶשֶׁד עֲבֹדַת פּוֹכְבִים, וּמְקוֹם שְׁאִין מִזְבְּלוּן שֶׁם
80 אֶסוּר ללכת לשם מִפְּנֵי מוֹשֵׁב לְצִיִּים.
81 שואלת הגמרא: מָאִי בִּינְיֵיהוּ - מהו ההבדל בין רבי מאיר לחכמים,
82 הרי גם לרבי מאיר כל המקומות האלו אסורים, שהרי רבי מאיר סתם
83 ואמר 'מפני שהם מזבלים שם לעבודת כוכבים', כלומר שסבר רבי
84 מאיר שודאי מזבלים הם לעבודת כוכבים, ובכל אופן אסור.
85 משיבה הגמרא: אִמֵּר רַבִּי חֲנִינְא מְסוּרָא, נָשֵׂא וְנֶתָן אִיבָא בִּינְיֵיהוּ
86 - החילוק בין הדעות הוא בשמכר להם וקבל מהם דמים, אם
87 בדיעבד הדמים מותרים או לא. שְׁלַרְבִי מְאִיר שֶׁאֶסֶר ללכת מפני
88 חֶשֶׁד עֲבֹדַת כּוֹכְבִים, הַדְּמִים אֶסוּרִים שְׁמֵא הֵם קוֹנִים לְצוּרֵךְ הָעֲבוּדָה
89 זֶה וְדַמֵי עֲבוּדָה זֶה בִּידוֹ. אַבְל לְחַכְמִים שֶׁאֶסְרוּ בְּמִקּוּם שֶׁאֵין
90 מִזְבָּלִים לְעֵבֹדַת כּוֹכְבִים רַק מְשׁוּם מוֹשֵׁב לְצִיִּים, אֵם כֵּן הַדְּמִים
91 מותרים.
92 אגב שהוזכר בגמרא איסור הליכה לטרטיאות וקרסיאות מפני
93 מושב לצים, מביאה הגמרא דרשות באיסור ליצנות: דְּרִישׁ רַבִּי
94 שְׁמַעְזֵן בְּן פִּינְיָ, מָאִי דְּכֶתִיב - מהו ביאור הפסוק (תהילים א) 'אֲשֶׁר־
95 הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הִלָּךְ פַּעַצַּת רִשְׁעִים וַיִּבְרָךְ הַטְּהִיִּים לֹא עָמַד
96 וּבְמוֹשֵׁב לְצִיִּים לֹא יָשָׁב', וְכִי מֵאַחֵר שֶׁלֹּא הִלָּךְ הִיָּךְ עָמַד וּמֵאַחֵר
97 שֶׁלֹּא עָמַד הִיָּךְ יָשָׁב וּמֵאַחֵר שֶׁלֹּא יָשָׁב הִיָּךְ לֵץ - מכיון שיש כמה
98 מדרגות וגדרים עד שיבוא לידי ליצנות אם כן אין לאסור את
99 העמידה וההליכה לשם ולא היה לפסוק לומר אלא זבמושב לצים
100 לא ישב, וגדר זה מספיק כדי שלא יבוא לידי ליצנות. אִלְּפָא וְדָאִי
101 בא הפסוק לומר לך, שְׁכִינֵן שְׁדַרְבִּים אֵלוּ מוֹשְׁכִים אֵת הַלֵּב יֵרַד
102 הכתוב לסוף דעתו שְׁאֵם הִלָּךְ סוֹפֵי לְעִמּוּד וְאֵם עָמַד סוֹפֵי לְיָשֵׁב
103 וְאֵם יָשָׁב סוֹפֵי לְלוֹיֵן, ולכך אסרו גם את ההליכה והעמידה שם. וְאֵם
104 לֵץ עָלָיו הַכֶּתוּב אוֹמֵר (משלי טו) 'אֵם חֲכָמָתְךָ חֲכָמָתְךָ לָךְ (וְאֵם לַצֵּת)
105 [וְלַצֵּת] לְבָרְךָ תִּשָּׂא' - אם חכמת החכמה תהיה לך לתועלת, ואם
106 תתלוצץ, אתה לבדך תישא בעונש.
107 הגמרא מביאה מימרות מאמוראים בחומר איסור ליצנות: אִמֵּר רַבִּי
108 (אֵלְעִיזֵר), כָּל הַמְּתַלְוִצֵין וְסוּרִין בְּאִין עָלָיו, שְׁנֵאמַר (ישעיה כח כב)
109 'עֲתָה אֵל תִּתְּלוּצְצוּן פֶּן יִחְזָקוּ מוֹסְרֵיכֶם' - הנביא אומר לכלל
110 ישראל, אל תתלוצצו פן יתחזקו יסוריכם. וְכֵן אִמֵּר לְהוֹ רַבָּן לְרַבְּנָן,
111 בְּמִטְוֶאתָא עֵינָא מִיְנִיכּוּן דְּלֵא תִתְּלוּצְצוּ - בבקשה אבקש מכם
112 שלא תתלוצצו, דְּלֵא לִיתּוּ עֲלֵיכּוּן וְסוּרִין - כדי שלא יבואו עליכם
113 יסורים. אִמֵּר רַב קְטִינָא, כָּל הַמְּתַלְוִצֵין מוֹזְנוֹתֵין מִתְּמַעְמֵין -
114 פרנסתו מתמעטת, שְׁנֵאמַר (דודש ז ח) 'מִשֶּׁךְ יָדוֹ אֵת לְוִצְצִים',
115 שהקדוש ברוך הוא המפרנס את כולם מושך את ידו ואינו מפרנס את
116 הליצנים.

1 וְכִי יָמַר דְּהָבֵי אִיבָא - ומי יאמר שאמת אתה דובר שאנצל על ידי
2 שאתפלל תפילה זו. [אִמֵּר לֵיהּ רַבִּי מְאִיר הַשְׁתָּא הוּיָת - כעת תראה
3 שתפילה זו מועילה]. הוּוּ תְּנָהוּ כְּלַבֵּי דְהוּוּ קָא אֲכָלִי אִינְשֵׁי - היו
4 כלבים שהיו אוכלים אנשים, שְׁקַל קְלָא שְׂדָא בְּהוּ - לקח רבי מאיר
5 פיסת רגלים זורק עליהם, הוּוּ קָתְהוּ לְמִיִּלְיָה - באו נגדו הכלבים
6 לאכלו, התפלל רבי מאיר וְאִמֵּר 'אֵלָּהּ דְמְאִיר עֲנֵנִי', שְׁבִקְהוּ -
7 והניחוהו הכלבים. [כִּיּוּן שֶׁרָאָה הַשׁוּמֵר שְׁמוּעִילָה הַתְּפִילָה לומר
8 'אלהא דמאיר ענני' יְהַבְּה לֵיהּ - נתן לו השומר לרבי מאיר את בתו
9 של רבי חנינא בן תרדין.
10 מספרת הגמרא: לְסוּף אֲשַׁתְּמַע מִילְתָּא בִּי מְלָכָא - שמעו בבית
11 המלכות שהשומר שיחרר את בתו של רבי חנינא בן תרדין, אֲתִיּוּהָ
12 אִסְקוּהָ לְקִיפָה - הביאוהו והעלוהו לתליה, אִמֵּר הַשׁוּמֵר אֵלָּהּ
13 דְמְאִיר עֲנֵנִי, אֲחֶתְהוּ - מיד הורידוהו ממקום התליה וְאִמְרוּ לֵיהּ
14 מָאִי הָאִי - מהו הסיבה שאין אנו יכולים לתלותך. אִמֵּר לְהוּ דְהָבֵי
15 הָוָה מַעֲשֵׂה - כך היה המעשה עם רבי מאיר ואמר לי שכשאתפש
16 למייתה אומר 'אלהא דמאיר ענני' ועל ידי זה אנצל.
17 אֲתוּ חֲקִיקוּ לְדוּמְתֵיחָ - הלכו וחקקו את דמותו דְּרַבִּי מְאִיר אֲפִיתְחָ
18 דְרֹמֵי - על שער הכניסה לרומי, אִמְרִי, כָּל דְּהוּוּ לְפַרְצוּפָא דְהוּוּ
19 לְיוֹתֵיהּ - כל הרואה אדם בדמות זו שיביאהו לכאן.
20 יוֹמָא חֲדָא תּוֹיּוּהָ - יום אחד ראוהו לרבי מאיר רְהַט אֲבַתְרֵיהּ -
21 ורצו אחיו, רְהַט מִקְמִיּוּהָ עַל לְבִי זְנוּתָא - רץ וברח מהם, ונכנס
22 לבית הזנות כדי שלא יחשבו שהוא רבי מאיר, אִיבָא דְאִמְרֵי בְּשׁוּלֵי
23 עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים הוּא - תבשילים שבישלו גויים שאסורים באכילה
24 לישראל מצא שם, וכדי שלא יכירו בו שהוא רבי מאיר טְמַשׁ בְּהָא
25 וּמִתַּךְ בְּהָא - טבל את אחת מאצבעותיו ומצץ אצבע אחרת,
26 להראות כאילו הוא טועם. אִיבָא דְאִמְרֵי, אֲתָא אֵלָּיהוּ אֲדַמֵי הָוָה
27 כְּזוֹנָה בְּרַבְתִּיחָ - הגיע אליהו הנביא ונדמה להם כזונה שמבקת
28 אותו כאילו הוא רגיל להיות עימה. אִמְרֵי - אמרו לעצמם הורדפים
29 אחריו, חֵם וְשָׁלוּם אֵם רַבִּי מְאִיר הוּוּ לֹא הָוָה עֲבִיד הָבֵי - ודאי
30 שאין זה רבי מאיר, שֵׁאֵם הוּא רַבִּי מְאִיר לֹא הִיָּה עוֹשֶׂה כֵךְ.
31 קָם עֵרַק אֲתָא - קם רבי מאיר וברח לְבִבְלָא, אִיבָא דְאִמְרֵי מֵהָאִי
32 מַעֲשֵׂה - משום מעשה זה ברח, שלא ימצאוהו שוב. וְאִיבָא דְאִמְרֵי
33 מִמַּעֲשֵׂה דְבְּרוּרְיָא - משום מעשה שהיה עם ברוריא אשתו של רבי
34 מאיר.
35 הגמרא מביאה ברייתא באיסור הליכה לאיצטדינין ולכרקום מפני
36 מושב לצים: תְּנֵי רְבִנְךָ, הוֹלְכֵךְ לֵאִיצְטַדִּינִין - מקום שעושים לשחוק
37 שמגרים שוורים להילחם בבני אדם ולהרגם, וּלְכָרְקוּם - למקום
38 שחיל צרים על העיר ועושים שם שחוק וליצנות, וְרָאָה שֶׁם אֵת
39 הַנְּחָשִׁים - המנחשים והמכשפים, וְאֵת הַחֲבָרִין - לוחשי נחשים, וְאֵת
40 בּוּקִיּוֹן וּמוֹקִיּוֹן וּמוֹלוּיִין וְלוֹלוּיִין בְּלוּרִיין כְּלִגְנוּרִין - כולם מיני ליצנים
41 הם, חָרִי זֶה מוֹשֵׁב לְצִיִּים, וְעִלְיָהֶם הַכֶּתוּב אוֹמֵר (תהילים א-א) 'אֲשֶׁר־
42 הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הִלָּךְ וגו' וּבְמוֹשֵׁב לְצִיִּים לֹא יָשָׁב, כִּי אֵם בְּתוּרַת ה'
43 הַפַּצוּ', הָא לְמִדְתָּ - מכך שהפסוק הזכיר לאחר זבמושב לצים לא
44 ישב' כי אם בתורת ה' הפצו' אנו למדים שְׁדָבְרִים תִּלְלוּ מְכִיאוֹן אֵת
45 הָאָדָם לְיָדֵי בִּישׁוּל תוֹרָה, שְׁכִינֵן שֶׁלֹּא יָשָׁב בְּמוֹשֵׁב לְצִיִּים לְכך בְּתוּרַת
46 ה' הפצו, אַבְל מִי שְׁהוֹלָךְ לְמוֹשֵׁב לְצִיִּים, חָרִי זֶה מְבִיא אוֹתוֹ לְבִטּוּל
47 תוֹרָה.
48 הגמרא מקשה מברייתא ששנינו שם שמתר ללכת לאיצטדינין
49 ולכרקום. מַקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְרַבִּי מִיָּהּ - וקשה מברייתא ששנינו שם
50 שמתר ללכת לאיצטדינין ולכרקום, ששנינו בברייתא, [הוֹלְכִין]
51 לֵאִיצְטַדִּינִין מוֹתֵיר, מִפְּנֵי שְׁצוּנָתָא וּמִצִּיל - מותר ללכת לאיצטדינין
52 שְׁמֵא יִמְצָא שֶׁם שִׁגְרוּ אֵת הַשׁוּרִים לְגַגוּחַ בִּישְׂרָאֵל, וְיִצְעַק וּיְתַחַן
53 לְהַם לְהַצִּיל. וְכֵן לְכָרְקוּם מוֹתֵיר ללכת, מִפְּנֵי יָשׁוּב מְיֹוֹנָה - שהוא
54 יבקש להגויים הצרים על העיר להציל את ישראל שגרים שם.
55 וּבְלָבֵד שֶׁלֹּא יִתְחַשֵּׁב יַחַד עִמָּהֶם לְחַזֵּק אֵת יַדְיָהֶם וְלַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם
56 מְצוּר. וְאֵם נִתְחַשֵּׁב עִמָּהֶם אֶסוּר.
57 מסיימת הגמרא: אֵם כֵּן, קְשִׁיא אִיצְטַדִּינִין אֵאיִצְטַדִּינִין - קשה
58 שהברייתות סותרות זו את זו אם מותר ללכת לאיצטדינין או לא, וכן

1 אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֶקִישׁ, כָּל הַמְתַּלְוִצִין נוֹפֵל בְּגִיהַנּוֹם, שְׁנַאֲמַר
 2 (משלי כא כד) 'יָד יְהוֹר לִין שְׁמוֹ עוֹשֶׂה בְּעֵבֶרֶת וְדוֹן' – אִישׁ זֶדֶן
 3 שְׁמַתְגָּאָה בְּדִיבּוּרָה, שְׁמוֹ הוּא לִין, כִּי בַעֲבוּר גַּאוּתוֹ יִלְעַג וַיִּתְּלוּצֵן
 4 בְּבִנֵי אָדָם. וְאִין עֵבֶרֶת אֵלָּא גִיְהַנּוֹם שְׁנַאֲמַר (צפניה א טו) 'יּוֹם עֵבֶרֶת
 5 הַיּוֹם הַהוּא' – הַפְּסוֹק מְדַבֵּר בַּיּוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל לַעֲתִיד לְבוֹא, שְׁאוּתוֹ
 6 הַיּוֹם יִהְיֶה יוֹם קֶצֶף וְכַעַס בַּעֲבוּדֵי כּוֹכְבִים וַיְדוּנוּ אוֹתָם לְגִיְהַנּוֹם.

7 דְּרַשָׁה נוֹסֶפֶת מִפְּסוֹק זֶה: אָמַר רַבִּי אוֹשְׁעִיא, כָּל הַמְתַּיְהוֹר
 8 [–הַמְתַּגָּאָה] נוֹפֵל בְּגִיְהַנּוֹם שְׁנַאֲמַר (משלי כא כד) 'יָד יְהוֹר לִין שְׁמוֹ
 9 עוֹשֶׂה בְּעֵבֶרֶת וְדוֹן', וְאִין עֵבֶרֶת אֵלָּא גִיְהַנּוֹם שְׁנַאֲמַר (צפניה א טו) 'יּוֹם
 10 עֵבֶרֶת הַיּוֹם הַהוּא'.

11 אָמַר רַבִּי הֲנִילְאִי פֶר הֲנִילְאִי, כָּל הַמְתַּלְוִצִין גִּוְרָם בְּלִיָּה – כְּלִין
 12 וְכִרִיתָה לְעוֹלָם, שְׁנַאֲמַר (ישעיה כח כב) 'זַעֲתָה אֵל תְּתַלְוִצְצוּ פֶן יַחֲזִקוּ
 13 מוֹסְרֵיכֶם [בִּי] כָּלָה וְנַחֲרָצָה שְׁמַעְתִּי' – הַנְּבִיא אוֹמֵר לְכֻלֵּל יִשְׂרָאֵל,
 14 אֵל תְּתַלְוִצְצוּ פֶן יִתְחַזְּקוּ יִסּוּרֵיכֶם, כִּי שְׁמַעְתִּי שִׁיבּוֹא כְּלִין עַל הָאָרֶץ.
 15 אָמַר רַבִּי (אֱלִיעֶזֶר), קָשָׁה הִיא הַלִּיצְנוּת, שְׁתְּחִילְתָּה יִסּוּרֵין וְסוּפוֹ

כְּלִיָּה.

16 אֹפֶן נוֹסֶף לְדְרוֹשׁ אֵת הַפְּסוֹק 'אֲשֶׁרִי הָאִישׁ' וְגו': דְּרַשׁ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
 17 פְּוִי, מִדּוּ 'אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הִלֵּךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים וּבְדַרְךָ חֲטָאִים
 18 לֹא עָמַד וּבְמוֹשֵׁב לְצִים לֹא יָשָׁב וְגו' וּבְתוֹרָתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וְלַיְלָה',
 19 אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הִלֵּךְ לְטָרְטִיאוֹת וּלְקַרְקְסִיאוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי
 20 כּוֹכְבִים, וּבְדַרְךָ חֲטָאִים לֹא עָמַד, זֶה שְׁלֹא עָמַד בְּקַנְיִין – צִידַת
 21 חַיּוֹת עַל יְדֵי כְּלָבִים, לְשֵׁם שַׁחֲוֶה וְשִׁמְחָה, וּבְמוֹשֵׁב לְצִים לֹא יָשָׁב,
 22 שְׁלֹא יָשָׁב בְּתַחְבּוּלוֹת – עִם יוֹשְׁבֵי קְרֻנוֹת שְׁאִין אוֹמְרִים אֵלָּא דְּבַרִּי
 23 בְּטִלְהָ, שְׁמָא יֹאמֵר אָדָם הוֹאִיל וְלֹא הִלְכְּתִי לְטָרְטִיאוֹת
 24 וּלְקַרְקְסִיאוֹת וְלֹא עָמַדְתִּי בְּקַנְיִין אֵלָּךְ וְאַתְנַרְהָ בְּשִׁנְיָה – אֲבִיא עַל
 25 עֲצַמִּי שִׁינְהָ, תִּלְמוּד לֹאֲמַר 'וּבְתוֹרָתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וְלַיְלָה'.

27 אֹפֶן נוֹסֶף לְדְרוֹשׁ אֵת הַפְּסוֹק 'אֲשֶׁרִי הָאִישׁ' וְגו': אָמַר רַב שְׁמוּאֵל פֶּר
 28 נְחֻמְנִי אָמַר רַבִּי יוֹנְתָן, פְּסוֹק זֶה יֵשׁ לְדוֹרְשׁוֹ עַל אֲבֵרָהָם אֲבִינוּ,
 29 'אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הִלֵּךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים', זֶה